

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

»A TERMÉSZET« előfizetési ára
a »HALÁSZAT« melléklapjával együtt
egy évre 6 korona.
A »Halászat« külön, egy évre 3 korona

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztik:

DR. LENDL ADOLF
és
csikszentsimonyi és ernyesi
LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

Természeti vonatkozások a mithológiában.

A fenséges természetnek ezer meg ezer olyan nyilvánulása van, mely előtt ma is tehetetlenül, magyarázat nélkül áll meg az emberi elme.

Még inkább így volt ez évezredekkel előbb, mikor a gyermekkorát élő emberiség gazdag képzelő tehetsége mindent csaknem egyedül ezzel akart megfejtetni s a rideg tudást a kedves képzelet helyettesíté.

Az élet és halál; az alvilág és másvilági igazságszolgáltatás; az istenség eredete; az emberi nem teremtése önkénytelenül is felhívták magokra az érdeklődést.

Igaz, hogy »kimérte Isten a tudás határait«, de az isteni szikra is megkövetelte a magáét.

A Prometheus alkotta emberbe nem hiába lehelt lelket Athené, a tudomány istenasszonya. Az ember mindig szomjazott a tudás után, de csak ritkán emelkedhetett kétségtelen eredményre; s a mit észszel el nem érhetett, azt elérte a képzelettel, a merészröptű sással.

A régi görög emberben is tudásra sarkal tehát az isteni lélek, de sokkal gazdagabb benne a képzelet, mely egy szebb, költőibb világot teremt a való helyett s melynek eredményeiben jó hosszú ideig meg is nyugodott az emberiség.

Ennek a kedves képzelődésnek eredménye az a gazdag mithológia, melynek oly sok megragadó rész-

lete van, hogy szinte lehetetlen valami jóleső érzés nélkül olvasni.

Megkapta a régi embereket is a tüzokádó hegyek nagyszerűsége. Természetes, hogy magyarázatot kerestek neki.

És ime, kell-e naiv léleknek szebb, kielégítőbb magyarázat annál, hogy midőn Zeus Gaeának fiait, a szörnyeteg Gigasokat legyőzte, ezek közül a legborzasztóbbat, Typhont, az Aetna hegy alá temette. Innen van aztán, hogy a szicíliai hegyóriás most is gyakran szórja tüzes lángjait az ég felé.

A természet tárgyai és jelenségei szoros kapcsolatban állottak a görög-római istentisztelettel.

A tölgyfa leveleinek kedves rezgése és susogása volt a mód, melynélfogva Zeus az emberekkel isteni akaratát tudatta.

Ismeretes, mennyire kényes volt mind a görög, mind a római bizonyos madarak repülésére és énekére s hogy a rómaiak a csirkék falánságából vagy étvágytalanságából következtettek a háború kedvező vagy szerencsétlen kimenetelére.

Szebb és meghatóbb regéket egyes virágok és állatok keletkezésére és átváltozására a legnagyobb modern poéták sem találhattak volna, mint a görögök.

Midőn egy hatalmas vadkan a szép Adonist, Vénus szerelmesét halálra sebezte, Vénus sietve sietett az ifjuhoz, de útközben a töviszek felszaggatták lábát, melynek vére örökre pirosra festette a rózsát.

Ugyancsak Vénus azért kedvelte oly nagyon a

mirtust, mert mikor a tenger habjaiból megszületett s először mutatta meg habtagjait a kíváncsi földnek, a mirtus-bokor lágy lombjai fődözték el isteni bájait.

Az olajfa Pallas-Athene, a hó pedig Poseidon (Neptunus) ajándéka. A költészet istene, Apollo, Oelos szigetén egy pálmafa árnyékában látja meg a világot testvérével, Artemisszel együtt. És a pálma lett az olympi győzőnek legnemesebb ajándéka, sőt minden időre a győzelem jelképévé lett, úgy hogy Horatius is lelkesedve emlékszik meg a »palma nobilis«-ról.

Mily gazdag költői ér nyilatkozik meg továbbá a borostyánfa eredetében.

Apollo szerelemre gyulladt a szép Daphne iránt, de ez nem viszonzá szerelmét. Egy ízben, mikor Apollo a szép leányt szerelmével üldözte, Zeushoz kiáltott segítségért, ki éppen abban a pillanatban változtatta borostyánfává, mikor Apollo hív ölelésre tárta feléje karjait. Az isten megilletődött a szép lány sorsán s hogy emlékét mindig híuen megőrizze, fején borostyánfüzért viselt.

Tudják-e vadászaink, kinek köszönhetik azt, hogy az annyi élvezetet nyújtó szarvasvadászaton részt vehetnek?

Az őskori vadászat szent Hubertusának a szüzi Dianának, ki mimfái kíséretében, kezében felajzott íjjal járta be a rengetegeket, hogy Zeus királyi asztala ki ne fogyjon az ízletes vadpecsenyéből. Ő vele történt, hogy egy Akteon nevezetű ifjú megleste, a mint fürdött s ezért oly haragra gerjedt, hogy Akteont szarvassá változtatta, kit aztán saját kutyái téptek szét.

A legkedvesebb mýthoszok közé tartozik Echo és Narkissos mondája. Echo Héra istennő kísérő nimfája volt, de sok fecsegése miatt H. elkergette. Ezután az erdős hegyek hangoztatták a »riadó leány« kedves szózatát, mert folyton erdők és bérczek közt bolyongott s ott látta meg a szép Narkissost. De viszont szerelmet nem talált és úgy elepedt, hogy csak hangja maradt meg, amely most is el-elincselkedik a vadászokkal és pásztornépséggel.

De az öntelt Narkissos is megbűnhődött hiúsága miatt. A szerelem istennője úgy állt boszút rajta, hogy vadászat közben egy forrás tükrében megláttatta ott vele a saját képmását és önmagába lett szerelmes.

Ezen elérhetetlen szerelmi vágytól gyötörve lassankint elpusztult s ő belőle lett a búsuló, halál-sápadt narcisz virág.

Ovidius »átváltozásai« telve vannak a szebbnél-szebb természeti képekkel és vonatkozásokkal.

Mesteri módon festi a békabrekegést Ovidius, mikor Latona a parasztokat békává tette. Természetes, hogy mérgeket, ahogy tudták kiöntötték és:

»Quam vis sint sub aqua, sub aqua maledicere tentant.« (Ámbár a víz alatt voltak mégis iparkodtak őt szidalmazni)

A görög-római ember pedig sok tekintetben túltett rajtunk a boldogságban; rajtunk, a modern világ fiain, kik mindig tovább meg tovább távozunk el dajkáló anyánktól, a kedves természettől. Ha pedig a Zola-féle naturalizmus jut eszünkbe, mely csak a szennyet és piszkot tartja természetesnek, akkor épen-séggel sajnálhatjuk, hogy e kornak vagyunk fiai s irigyelhetjük azt a derüs boldogságot, mely az ókori embernek osztályrészüül jutott; azt a képzelet-alkotta szép világot, melynek ege folyton mosolygott, folyton ragyogott.

Látogassunk el tehát ittan-ottan a mithológia hívös berkeibe s meg fogjuk látni, hogy a mai modern világhoz mérve: »ott szebb a rózsa, tisztább a patak, zengőbbek a dalok.«

Lakatos Vincse.

Bús idők.

— „A Természet“ eredeti tárczája. —

Süvit a szél. Fájdalmas, szomorú hangon dúdol végig a pusztán. Valamit sirat, ami örökre elveszett. A nyári napsugárból régóta nincs már egy villanás sem. Langyos őszi verőfény volt a nyár mulásával a rónák egyetlen vigasztalása. Annak is vége van. Itt a bús téli szél, mely a pusztai gigaszt céltalan utakon kergeti maga előtt, miközben megdermeszti az utolsó, reszketve tengődő fűszálat is.

Süvit a szél s szürke hófelhőket taszít fel az égre. A nagy, széles, véget nem érő, egymásba szövdő felhő csúszik előre, feljebb-feljebb; elfogja lassan a felleget, aztán az egész. Szomorú homályba borít mindent; a napfény nem bír már áthatolni rajta; jön a tél, az igazi, a havas fehér tél, ami ott rejtőzik abban a vastag, végetlen hófelhőben.

S egyszer csak elkezd hullani a fehér pihe az égről. Nesztelenül, bágyadt lassúsággal, mint az őszi levél a fáról. Egyenkint szálldos eleinte; dideregve enged a legkisebb fuvallatnak is; leesik egy, utána száz, utána százezer. A fekete,

néma föld kezd már világosodni. A nagy szemfedő, a tél felséges fehér leple, ráterül a sikságra s elsímit róla minden ránczot.

Reggelre gyönyörű szűztiszta síma arcza van a földnek A kelő nap sugara milliő piczi hőmorzsán csillan meg. Itt a tél!

* * *

Tegnap még kopár volt itt minden és üres. A rónaság sok-sok szépsége elfogyott volt. Sivár tarlók és csutkaföldek nyújtóztak a fonnyadt fűvel borított rét felé. A csutkaföldön egy-egy ott veszett csenevész tők sárgállott; az volt a sok színtelenségben az egyetlen, ami feltűnhetett. Még az őszi kikirics is meghalt már ezen a pusztá vidéken, ezen a kifáradt mezőségen.

S ma egyszerre új szépséggel mosolyog a végetlen rónaság; a szüzi fehér szín megnyugtató, kimondhatatlanul csillapító; hó van itt mindenütt; az ég kéken ragyog.

És mégis itt lakik a csendes bú, a megmásíthatatlan lemondás, amit majd csak a kikelet oszlat el.

Ez a remek fehérség mégis csak a természet halála; nincsen virág, nincs illat a mezőn. Ha fúj a szél, a láthatatlanul szálló enyészet csókját hordja magával.

Attól végigborzong minden. Akit a hideg szerelmi vallo-

Dermedés.

Hova lett a tarka szivárvány az égről?
Hova lett a tarka virág a mezőkről?
Hol van a patakzaj, hol van a madárdal
S minden éke, kincse a tavasznak s nyárnak?
Petőfi.

Túl a kaszálón, ahol a patak vize folydogál, fiatal nyárfák koszorúzzák a hegy alját. Hűvös őszi alkonyatokon ezeken a fákon gyülekeznek a rét, a kertek madarai és hangos csevegéssel tanakodnak, hol töltsék a hideg, deres éjszakát. És a mint nap-nap után így tanakodnak, egyre ritkulnak az ágak, hullanak a sárga levelek s nesztelenül peregnek alá a patak vizére, a színtelen, pusztá földre. Egy nap aztán arra ébrednek föl, hogy a fák sárga köntöse, mint valami szennyes rongy, ott hever a földön. Ekkor dideregve bújnak össze a lombtalan, kopasz ágakon és szomorúan nézik a nagy változást. Az őszi köd befátyolozta a földet s homály, némaság, dermedés váltotta föl a fényt, az eleven, zsongó életet.

* * *

Homály, némaság, dermedés... Hiszen ez a halál! Szemünk elhomályosodik, szívünk elnémul, testünk megdermed... Meghalunk...

* * *

Lehull a falevél s az őszi szél sötét hantok alá fekteti. Elkorhad aztán s a földi röggel egybeolvad. Porrá lesz. A mi testünk is összeroskad majdan s a halál fagyos lehelete megássa neki a sirt. Mivé lesz aztán a föld alatt? Ugyanaz, a mi a falevélből. Por.

Ysa pur es chomuv vogmuc!

Annyi bú, gond és baj után »por és hamu!« Hát azért küzködtünk, azért

szenvedtünk, hogy elvégre is úgy korhadjunk el, mint ősszel az ágról szakadt falevél?...

* * *

Igy töpreng az ember, mikor a haldokló természet fájdalma általhatja elborult lelkét. Az elmúlás csüggetegsége tölti be ilyenkor egész valóját. És szinte összeborzad, a mikor lelki szeme előtt megjelen a halófélben való ember, a kinek talán már holnap megássák a sirját, a hol aztán elporlad, örökre elenyészik...

Ysa pur es chomuv vogmuc!

* * *

Ezt a szomorú képet látom hol megjelenni, hol ismét eltűnni, azzal a reszkető fényvel, a mit a kályhám tüze vet koronkint a szobám sötét falára.

Délig odakünn még ragyogott a napsugár, de aztán csakhamar elborult az égnek boltozata és az ólomszínű levegőben megjelentek az első hópelyhek. Eleinte csak lézengve szálldogáltak, de később olyan sűrűn hullottak alá, hogy rövid félóra alatt csupa fehér lett odakünn a világ. És amint ezen a borrongó, téli alkonyaton, csöndes, meleg szobámból elnézdegélem, hogyan száll le lassankint a köd és templomot, házat, fát, kerítést, utcát egyaránt eltakar, beburkol, — a természet csüggesztő, borús egyformasága beáramlik hozzám és körülveszi, elnyomja lelkemet...

* * *

Túl a kaszálón, a hol még ősszel a patak vize folydogált, de most hideg jégtömlöczbe zárta a tél, ugyan min tanakodhatnak most a madarak a lombtalan, fiatal nyárfákon?

Nem tanakodnak ők semmin, mert

Ünnep-est az erdőben.

Bágyadt kék színű pára
Köröskörül,
A hold ezüst sugára
A fákra ül.

Friss hó fehérbe vonta
Az árkot, útat,
Állat vagy embernyomra
Mi sem mutat.

Olyan halálos néma
A rengeteg,
Tar ágon egy pinty néha
Meg-megremeg.

De im a néma légbe
Cseng tiszta hang,
Hallatszik messzeségbe
Az estharang.

Bokor, fa megrezegnek,
Kél méla nesz:
A pusztá rengetegnek
Imája ez!

Feleki Sándor.

más utólér, annak pirosra csokolja az arcát s mégis majd megfagyasztja.

* * *

Néhány száll kórót lenget a szél a pusztán.

Árva bogáncs kiaszott teste zörög.

A hóborította tájra e pillanatban ez a meghalt gaz csalogatja a dalos életet.

Pirosfejű, barnahátú, sárgára tarkázott szárnyú tengeliczek jönnek, lendülve, pitttyegve; a gyönyörű tiszta égen vidáman száll a kis csapat, amíg a vezetője észre nem veszi a nekik való terített asztalt, a bogáncsos mezőt.

Élesen, dallamosan szólítja meg a társait: »Nézzétek csak, ide leszállhatnánk; ez a sok érett bogáncs mind mi ránk vár!« s a pajtáskák felelnek neki örvendő izgalommal: »ha te úgy, mi is úgy!«

S a következő perczben már ott mulatozik az egész had a hajlós bogáncson; mindenik kiválaszt magának egy-egy gömbölyű magtokot, azt csipegeti, csacsogva, diskurálva: »be jó! be jó!«

* * *

A hófödte rónán egy szekér halad lassan.

Egy ökrös szekér, amelynek ha jóval sietősebb lenne is

az útja, nem sietne jobban. Mert csöndes, egykedvű állat az ökrös és nem igen lehet rábírní, hogy gyorsabban szedje a lábát csak a meggondolt lépegetés az ő állandó tempója.

Ahol a szekér nyikorog, ott út van. A sík hőmezőt ott keréknyom szeli most. A csutka-földről furcsa kis társaság indul meg, moszatolva, szemecskélve a hóból kiálló fűszálak között. Az egy fogolycsapat, amely tanácstalanul keresi régi éléstárát a hóborította földeken.

A vén kakas igyekszik elől bátran. Ő neki nem ujság ez. Már kiállotta egy párszor a telet. De a fiatal nemzedék ugyan csak meg van lepve. Úgy elcsodálkozik! olyan félve teszi le a lábát! Ha valahol besüpped alatta a laza hó, attól megriad, rebbenős mozdulattal siet arrább. S valamennyi ösztönszerűleg kiigyekszik az útra, ahol a szekerek s igásbarmok megtiporták már kissé a havat.

Téli időben, kivált nagy hóban, ott látni a fogolycsapatokat legtöbbször: közel az úthoz, közel az emberhez.

Megülnek egymás közelében; olyanok messziről, mint egy-egy barna, gömbölyű rög. De ez a hóból kidomborodó »rög« mind megmozdul és sietve fut arrább, ha gyanusan közeledünk feléje.

Estére aztán összebújik a család. Fejjel befelé fordul egymáshoz mind; szorosán simul össze, úgy védekezik a hideg

ki tudja, hol vannak már! Onnan is elűzte őket a dermedés fagyos lehelete. Csupán csak egy nagy fekete madár szállong a patak fölött. Lomhán keringélve ereszkedik le a zuzmarás, fehér nyárfára.

Kár... kár... kár!...

Ez az egy hang töri meg csupán a téli alkony halottas némaságát, a mely úgy rémlik, mint a koporsóra vetett rögnek gyászos koppanása. Végző fohászkozdása ez a megdermedt életnek...

* * *

Kis madárka fekszik a hóban. Egy ékes tollú czinke. Bizonyosan a nyárfáról hullott le az éjjel. Meggémberedett teste félig besüppedt a hóba. Hanyat esett a szegény. Olyan szép sárga a mellecskéje, mintha csupa aranyos szálakból volna szöve a gunyája. Megölte a hideg, vagy talán az éhség. Hogyne ölte volna meg, mikor a föld olyan keményre fagyott az éjjel, akár egy nagy vaspánczél. Micsoda szörnyű kínokat szenvedett a szegény, mikor a halál fagyos keze megállította szívének utolsó dobbanását!

Minden bűnnek vége, boldog halál szekere!

* * *

Nehéz az élet! Ezt hajtogatja minduntalan a harkály. Ott kúszik az almafa görbe derekán, a kertinkben. Meg-megáll, odatámasztja rövid, merev farkát a fához. Fejét fölkapja és hosszú, véső formájú csőrével elkezd erősen kopogtatni a fa kérgét. Ezzel kopácsolja ki a pondrót alóla. Keserves kenyér ez! Folyton fúr, farag, váj, kopácsol. Pedig úgy fázik, hogy majd megveszi az Isten hidege. De hát mitevő legyen? Valahogy csak kibírja tavaszig. Ekkor aztán az övé lesz az erdő, a hol bezzeg nagyobb urat nem ismer magánál.

Nehéz az élet! Egyre ezt hajtogatja, a mint szép piros-fehér-fekete köntösében fürgén szántja a havat a fa derekán. De egyszer csak megállapodik a fekete barázdán és nagyot üt csőrével a fa kérgére.

Kop-kop! Kop-kop!

Ez a lélekválasztó harangnak a kongása s annak szól, a ki oda bent, a fa kicsiny odvában, puha selyemszálakból szőtt, meleg vaczkában aluszszza téli álmát.

Mors tua, vita mea!

* * *

Mikor a szél süvítve hordja arcunkba a havat s egy-egy elzúlló félben való emberrel találkozom a nagyváros aszfaltján, a ki rövidke, szellős kabátban, kezét a nadrágja zsebébe dugva, meggörbedve, nyakát a válla közé temetve, olyan hirtelen surran el mellettem, mint az éji denevér, — szinte bosszankodom, hogy mégis milyen nyomorult teremtés az ember. Mennyire jobb volna a dolga ennek a didergő szegény embernek, hogyha egyszerre csak csoda esnék meg vele és — csigává lenne.

Micsoda gyöngyélete van ilyenkor a mi kerti csigánknak!

Be sem várta az első deres éjszakát, mikor egy langyos, nyájas őszi reggelen elbúcsuzott a rét beteg virágaitól s a fák sárguló lombjától. A zörgő haraszt közé furakodott és a föld alá bújt. Körülrakta házacskáját puha mohával, gyöngye fűszálakkal s a háza nyílására kemény fedőt épített. Hadd jöjjön most a hó, a hideg, a fagy, hadd süvöltözzék fölötte a téli fergeteg. Se nem érzi, se nem hallja többé. Mély álomba merült, a melyből csak akkor ébred föl, ha a haraszt alól kidugja majd illatos fejét az ibolya, ha a verőfényes magasságban a tavasz himnuszát éneklí majd a pacsirta. Minek volna ébren, mikor a mező elvesztette ékes palástját, mikor lehullott a bokor lombja, pusztaság és néma az erdő, mikor hótakaró borítja a rétet. Majd fölébred, ha újra megjön a tavasz meleg leheletével s visszaadja a rétnak a virágot, az erdőnek a lombot, a völgynek a patakot, a természetnek a vidámságot, az életnek az eleveiséget.

Mért is nem teheti ugyanezt az ember? Ezzel aztán meg volna oldva a földi lét, a könnyű megélhetési módnak nehéz problémája. Téli gunya, fűtött szoba, gőzölgő,

ellen. Egy egész falka foglyot le lehetne borítani ilyenkor egy nagyobbacska szakajtó-kosárral.

Reggelre kelve, látszik a mezőn mindenütt a fogolyszállítás helye. Egy kis kör, amelynek a szélén kétségbevonhatatlan jelei vannak, hogy magevő madár töltötte itt az éjszakát.

* * *

Tél van; — bús az idő, nagy csapatokban száll a varju; a tanyák környékén, a havas fákon mintha nagy fekete gumó teremne: mozdulatlanul gubbaszkodik a vetési varju. Ha zuzmarás a fa, a remek fehér dísz közül, ami a galyakat borítja, sokszor ki sem látszik ez a sötét kísértet-madár, amely annál jobban húz az emberlakta helyekhez, minél igazibb, szigorúbb a tél s főképen minél több a hó, ami odakint a mezőn eltakar előle minden élelmi forrást.

A falvak hóborított sötétyei ilyenkor kínálnak oltalmat a szegény kóborló népnek, a sármányoknak, amelyek himjei gyönyörű citromszínnel sárgállanak ebben az időben. Épen nem finnyások az istenadták; ellepik a szemétdombokat, ott keresgélnek, kutatnak valamit, ami az ő kis koldustarisznyájukba való.

Az ökörszem pörccögve, csettegve járja kóbold utait a rözserakások közt, amelyekben labirintos otthona van. Úgy

eltűnik az egymásra rakott száraz galy közt, hogy nincs az az emberke, amelyik különbül tudná a bujkálás módját.

* * *

Azután jön a nagy tél, a nagy hideg, amikor a dermedés uralkodik a szegény bús földön.

Szuronyossá válik az összefagyott hó; ropog a lépés alatt; a szegény özecske lábát hamar összevérzi. Ilyenkor az erdő vérszomjas bestiái az urak. Az ő talpukon ki nem fog a hó keménysége, élessége; nekik nem esik nehezökre a járás a hőtükron.

Szimatolva kullog a vén ordas az erdő magányában s kutyamódra szaglászszza a talajt, ahol a gyámoltalan kérődzők nyoma visz. Egy helyen aztán ráakad a fájós, sebzett láb nyomára. Ott véres a hó. Ott íze van a fehér hólepelnek, amiért az éhes és vérszomjas erdei rabló megnyalogatja.

Most már rá sem néz a többi nyomra. Most csak ezt az egyetlenegy követi végig az erdőn, be a vágásba, a sűrűségén át a tisztásokra, ahol egy kis csipegetni valót keresett a szegény beteg őz.

El van az veszve, ha a komor banditák e díspéldánya egyszer üzőbe veszi. Nyomról nyomra, vércseppről-vércseppre. Mily szenvedéssel igyekszik ilyenkor menekülni a halálra ítél

meleg étel! A csiga téli álma nem ismeri eme hiú reményeit a szegény embernek.

Áldja istenét, kit istene megáldott,
Adván neki meleg hajlékot s családot.

* * *

Túl a kaszálón, a jégtömlöczbe zárt patakon is túl, valahol a rengeteg nagy, hideg ködtengerben, valami tompa üvöltés töri meg a téli alkony sivár némaságát. Bizonyosan farkas. Az éhség szólalt meg benne. Nem látom, csak sejtem, ahogy végig csörtet a mezőn, a kövé dermedt kőrök között. Majd hirtelen megáll az országút szélén és vérben forgó szemmel lesi áldozatát.

És mialatt odakünn a zuzmarás nyárfák valami véres drámáról mesélnek egymásnak, meleg házában a csiga ibolyáról, gyöngyvirágról, napsugárról álmodik.

Garády Viktor.

A téli álmot alvó állatokról.

Nemcsak az ember életében, hanem az állatoknál is a nélkülözések és szenvedések időszaka a tél, egyrészt azért, mert megvonja tőle a jótékony meleget, másrészt mert alkalmat sem ad nekik arra, hogy a belső meleget fentartó táplálékot könnyen megszerezhessék. Az éhezőt bántja legjobban az Isten hidege. Miután télen át a növényzet semmi tápanyagot nem terem s az érett gyümölcs és használható gyökér vagy hasznavehetetlen, vagy pedig hozzáférhetetlen, igen sok állat nem találna meg az életéhez szükséges feltételeket, ha a természet nem gondoskodnék egy új fajta Noé bárkájáról — a téli álomról.

Igen sok állat alszik téli álmot, melyek a legkülönfélébb állatosztályokhoz tartoznak. A madarak között egyetlenegy sem ismerünk, mely téli álmot aludnék s a mocsarakban alvó fecskék csakugyan az álom országából valók. Az emlősök között azonban már többet találunk olyat,

mely téli álomba merül. A hörcsög éléskamrájában fekszik, melynek kijárásait nagy szakértelemmel betömte; összehúzódva, akár a tetszhalott, lélegzete igen lassú, szívverése ritka és gyenge. Langyosabb időben felébred s előre beszerzett készletéből vesz egy kis táplálékot magához.

A komor borz tiszta, puha lombbal kibélelt odujában fekszik, nem eszik semmit s ha oduját oda is hagyja egyszer-kétszer, arra a szomjuság készíti — különben ősszel összeszedett hája táplálja.

A sündisznó ősszel, mikor a levegő hőmérséklete 6°-ra leszáll, bokor tövében üreget váj magának, lombot hord bele s mielőtt téli álomra hajtáná fejét, jól betakarózik. *Rüdiger* megfigyelt ily sündisznót, mely egy lombgomolyagba a szó szoros értelmében be volt fagyva. Ha botjával érintette, nem adott hangot, hanem kissé jobban összegombolyodott, ha szemháját felemelte, az ismét becsukódott; ha ammoniakot tartott orra alá, fejét elfordította ugyan, de fel nem ébredt. Lélegzete igen lassú volt s néha ki is maradt. Miután hazavitte, a meleg szobában nyújtózkodni kezdett, ásitott, pislogva nyújtogatta szemeit s járása eleinte bizonytalan, tántorgó volt. A pele októberben alszik el; kövek között vagy odvas fában tölti a telet, langyos időben felébred, de hidegebb idő beálltával ismét elalszik. A marmotáról sokat írtak már, elégséges ha csak felemlítjük. A denevérek ugyanott alusznak, a hól nyáron is rendszeren napközben tartózkodni szoktak. Vérük hőmérséklete egészen 4 C^o-ra is leszáll.

A reptiliák mindannyian téli álmot alvó állatok. A kígyók és gyíkok falhasadékokban, vagy a lomb alatt; békák, szalamandrák a tó iszapjában töltik a telet. Iszapban csonttá fagyott békát, mely a melegben ismét magához tért, nem egyszer figyeltek meg.

A téli álmot alvó rovarok száma megszámlálhatatlan. A peték igen jól türik a hideget. A lárvák rendszeren különféle gyümölcsökben, magvakban találnak védelmet a hideg ellen. Kifejlett rovarok fában, fakéreg, moha alatt, a földbe ásott apró lyukakban, kövek alatt stb. húzódnak

beteg állat! Hogy kínlódik fájos lábával a metsző és szűrő hómorzsával behintett járatlan utakon!

Egyszer azután nem bírja tovább, összeroskad. Beszakad elgyöngült, elkínzott lába alatt a hó s az őz tehetetlenül, remegve látja, hogyan rohan feléje a hóhér, amely nem ösmer irgalmat.

* * *

Süvít a szél, a téli szél. Mintha bagoly huhogna ijesztő dalokat. Mintha eltévedt rémek szólongatnák egymást a bús éjszakában.

Az égen fagyos szépségében fénylik a holdvilág; most nincs levél, ami elfogja sugarát. A csupasz fák, a vágás környékén, itt-ott jókora fekete gömb látszik, amelyből mintha lefelé nőtt volna egy könnyen lendülő galy. Alvó fáczánok azok. A kakas hosszú farkát lengeti néha az éjjeli szél, azt látni alulról.

Lent a havon, bársonypuha lépéssel, elnyújtózva ballag egy villogó szemű barna állat. Az éjszaka színtelensége még barnábbá teszi. A homályban még élesebb fényvel szikrázik a szeme. Zöld tűz ég abban a sunyi szemben. Egy óriás termetű vadmacska járja most erre az ő hóhér utját. Behúzott karmokkal lépdel; úgy siklik, mint az árnyék. Jaj annak a szerencsétlen, védtelen állatnak, amely eléje kerül. A tigris nem vérszomjasabb, nem kegyetlenebb, mint az erdők e némán lopódzó orgyilkosa.

Esik a hó megint; száll a finom fehér pehely, sűrűn szakad. S amint millió és millió apró pihéje egymásra hull: enyhül a dermesztő hideg.

A cserjére rétegesen ülepszik le a tél pelyhes virága; a nagy fák ágait arasznyi magasan lepi be.

Mire kisüt a nap, olyan az erdőség, mintha ujdonatúj téli bundát öltött volna magára. Fehéret, meleget — s mulandót.

Hisz a déli naptól lassú olvadásnak indul az új hó, amíg az alkonyati szelek ismét gyöngyszemekké nem keményítik.

Bársony István.

TÉLI ÉJSZAKA A PUSZTÁBAN. „A Természet“ számára festette Vastagh Géza.

meg, annyira megdermedve, hogy szorosan testükhöz huzott végtagjaik hamarabb törnek el, mint sem kiegyenesednének, pedig ha rálehelünk, vagy meleg helyiségbe hozzuk az állatot rögtön jól érzi magát.

Az alsóbbrendű állatok, pl. a különféle pocsolyákban élő apró rákfélék, kerekcs férgek, még külön is gondoskodnak fajuk fentartásáról a legerősebb hideget jól tűrő u. n. téli peték által, melyeknek burka igen vastag.

A legalsóbbrendű infuzoriumok, melyeknek szervezete általában csak egyetlen sejtből áll, azáltal meneked-

nek meg az elpusztulástól, hogy télire burkot készítenek maguknak s abban töltik nemcsak a hideg telet, de a forró nyarat is, ha életük különben a pocsolya esetleges kiszáradása következtében veszélyeztetve volna.

Dr. Kertész Kálmán.

ŐRNISZKÖLŐSIA.

Szárnyas zsványok.

Vadászati szempontból bizonyára a legkártékonyabb szárnyas ragadozók közé tartoznak a régi világ kegyelt, arisztokratikus madarai, a *sólymok*, mint az apró vadfélék egyik fő s legvérengzőbb pusztítói, melyeket egyéni képességeik kiválósága, értelmességük magas foka, bátorságuk, sőt vakmerő jellemük, vérszomjjal párosult öldöklési szenvedélyük — a röptetés művészetének utolérhetlen képességével és a végtelen zsákmányolási ügyesség: a legfélelmetesebb légi zsványfajok sorába emel. És különösen a nagy, erős fajok azok közülök, a melyek apró vadállományunkra a legveszedelmesebb elemet képviselik s különösen a szárnyas vadféléknek a legkártékonyabb öldözői, minő a *galambász sólyom*, a *ráró** s egy ezzel rokon fajtájú (sokak által a *Falco Feldoggi*-vel összezevart) valamivel kisebb alak, — s a kisebbek közül pedig a *fecskéfogó* s a gyilkos kis *ölü* sólyom, melyek talán semmivel se ártalmatlanabbak a szárnyas ragadozók közt a menyéteket képviselő karvalyok és héjáknál, s bizony, semmi nemesebb jelleget, intelligensebb vonást nem lehet tulajdonítani nekik, mint ezt némely ideálista író tenni szokta, állítván a többek közt, hogy a sólyom »nemes voltának teljes öntudatában (!) van«, s hogy »áldozatát fölveri, mint önérzetes harczfi s délczegen (!) harczra hívja ki«, hogy »esélyt nyújtson a prédának a menekülésre (!), mint a szenvedélyes vadász, ki a harcot igyekszik egyenlővé tenni« stb. — Hogy a sólyom készakarva fölveri prédáját, az való; azonban nem valami nemesebb indokból cselekszi

A galambász vagy vándor sólyom (*Falco peregrinus*).

Thorburn rajza.

*) Ujabbán arra a meggyőződésre jutottam, hogy a *Pandion haliaetus* faji nevéül általam ajánlott s immár az irodalomban át is ment „ráró“ elnevezés nem ezt, de a *Hierofalco sacer* illeti.

azt, hanem csak azért, mert kénytelen vele, illetőleg mivel fajlagos szokása ez neki. Tényleg, a sólyom soha sem ragadja el a földhöz lapult szárnyast és pedig azért nem, mert rendkívüli gyorsaságánál fogva, lecsapás alkalmával könnyen agyonüthetné magát a földön. A sólyom ugyanis, midőn zsákmányára lecsapni készül, kissé fölvágván magát, hirtelen sulyokká alakul s testéhez kapott szárnyakkal függőlegesen, mintha égből hullna, veti le magát áldozatára.

A nagyfajta sólymok közül kártékonyság s rendkívüli ragadozási képesség tekintetében különösen a *galambász sólyom* (*Falco peregrinus*) tűnik ki. Ebben a fajban nemének összes jellemvonása egyesül. Ez a legkiválóbb faj, különben is prototípus alakja a sólymoknak. A madaraknak ennél veszedelmesebb, gyilkosabb ellensége nem létezik, mely okból a vadászterületek gondozóitól a legkérelhetlenebb üldözést érdemli. Ugyanis nemcsak, hogy a *túzok* (sajátszeműleg meggyőződtem: láttam, midőn a nyakába csimpeszkedve gyötörte) s egyéb szárnyasvad, különösen fogoly és vadkacsa, hanem — a legkisebb szárnyast sem véve ki — egyetlen madár sincs biztosítva támadása elől. A fáczánosoknak a legfélelbebb látogatója, illetve inkább csak a kerülgetője, hogy kiszoríthatson magának alkalomilag egyet-egyet a pompás madarak közül. Telente pedig nincs a varjaknak, foglyoknak és házi galamboknak szívósabb üldözője ennél. Félnék is tőle ezek a szárnyasok s menekülnek előle, ahogyan csak tudnak. A galambok, amint szemügyre veszik, nyílgyorsan sietnek dúczaik felé s elég eszélyesek, mindig a sólyom fölé kerekedni, jól tudva, hogy e rabló mindig *felülről lefelé csap* s ha néhány kísérlete nem sikerül, szégyenülve tovább áll. Egyébiránt a galambokra majdnem mindig előre megfontolt terv szerint vadászik, mint a héja. Ha a mezőn szedegető galambokat vesz észre, azonnal leereszkedik s földszint repülve, egyszerre csak előbukkan valami földhullám mellől s a felrobbanó csapat közé csap, vagy pedig ha azok felemelkedtek, iparkodik azok közt *fölbújni**) vagyis a csapat *főlé* emelkedni — s ha ez sikerül neki, kiszemel egy — többnyire viritó színű galambot s szárnyait testéhez kapva, sulyokká alakul s gyorsan, mint tűnő gondolat, aláhull prédájára; de abban a pillanatban, midőn megragadja, illetve eléri zsákmányát: szárnyai ismét szétterülnek s nehézkesen tovafelel vergődő áldozatával s valami biztos helyre viszi. — Ez a sólyom szokásaira nézve sokban meg egyez a héjával**) és semmivel sem ártatlanabb, mint amaz. Ettől is csak úgy félnék a madarak, mint amattól, sőt láttára valószínűs rémületbe esnek s eszeveszetteen kelnek szárnyra, holott ha nyugodtan a földhöz lapulva maradnának, mentve volnának. Ha vadászik, többnyire alacsonyan röpköd s ekkor összevont botfarka elámulja a vadásznak; azonban ha a városok felett kering bukdosó sportgalambokra lesve: megmérhetlen magasban tartja kémszemléit s egyszer csak a kellő pillanatban lehullik szemmel nem követhető gyorsasággal, mint egy súlyos kődarab, gyorsan tűnő fekete vonalat rajzolva bele az ég kristályába s aztán kilendül hegyes szárnyaival a nagy síkba, mintha bűvészet dirigálná a szem elé. A galambászok roppantúl féltik is tőle »magas-szálló« galambjaikat s igen csak megtudják különböztetni a többi galambcsiszár ragadozótól. Általában a galambászok soha sincsenek tévedésben a galambokat »pedzeni« szokó szárnyas tolvajokra nézve s azokat, nincs rá eset, hogy fájilag összevesszenék. Ismerik mindegyiket külön-külön, a héját, a galambász sólymot, a karvalyt, a kis öltűt és ölyvet, habár vidékenként legtöbbször más és más nevet adnak is nekik. A karvalyról pld.

*) Galambász műszó.

**) Ezt is szokták „galambász“-nak nevezni.

mindenik azt mondja, hogy ez galambot »nem fogi«, csak »fölijeszti«, hasonlóan a kis öltű is. E kettő közt különbséget nem is tesznek névleg, hanem »vrebésző« számba megy előttük mind-egyik. — Az ölyvről szintén azt mondják, hogy ez sem bántja a galambokat, csak »fölijednek tőle, ha látják«; — ám a héját már kitüntetik, mint veszedelmes »galamblopót«, »melynek kerek szárnya vagyon«; — de ennél is »czudarabb férőg« (a szegedi galambászok kitétele szerint) a »*hegyes szárnyú*«. Ez hordja el a »purczit« legtöbbszörre s ettől fél legjobban a galambász, mert ez üres marokkal ritkán távozik s ez: a galambász sólyom, mely néha már augusztusban elkezdvén galambvadászatait, folytatja azt tavasz végéig. — *Nauman* szerint károságát még az is fokozza, hogy fogott prédáját kányák s más ragadozók gyakran kiragadják karmai közül; vagyis addig kergetik, üldözik, míg azt elbocsájtja. *Brehm* megfigyelte, hogy egy galambász sólyom egymásután három kacsát fogott s mind-egyiket kieroszakolták tőle a kányák, csak a negyedikkel (!) szállhatott odább. — Én magam is nem egyszer láttam, hogy a kányák és ölyvek valószínűleg a szájából vonták ki a falatot — annélkül, hogy valami nagyon védekezett volna ellenük. Általában az ily koldulásokat azt a benyomást tették rám, mintha a sólyom semmi bosszúsággal nem viseltetnék az élősködő fráterek iránt s irigység nélkül engedné át mintegy jószívűségéből — az ügyetlen lazaróniknak vadját, sokszor *önként eléjük is vetve* azt, hogy csak szabaduljon unalmas kísérgetésüktől.

Nem kevésbé vakmerő sólyom-faj az a kis ragadozó is, mely az ősz beálltával mint téli vendég szokott hozzánk kerülni északibb hazájából — s a melyet a nép rendkívül üdöklő természetű miatt *ölli*-nek (*Falco merillus*, *Gerini*. [aesalon]) nevezett el. Ez vakmerőség tekintetében még talán a galambász sólymot is túlhaladja s valószínűs menyét természetet árul el, a mennyiben a nálánál jóval nagyobb madaraknak: tűzoknak, lúdnak stb. a hónaaljukba vágja magát, szinte testükbe fura-kodik s addig gyöttri őket, míg halálra váltan le nem hullnak. Erre nézve egy ízben igen érdekes megfigyelést tettem, mely érdemes arra, hogy megörökíttessék. — Kora tavasszal történt. Egy tiszai sárretea »nemes« mocsári szalonka vadászatának hódolva, az órákig tartó zombékmászás fáradsalmaitól kimerülten a rét szélén egy rözserakásra telepedtem le rövid pihenőre. Fegyverem kezemügyében, kis vizslám lábaimnál, — én pedig a pihenés kéjes érzetében merültem terültem el primitív pamlagomon. — Hanem persze, ha a vadász sziesztazik is, a szeme csak nem maradhat nyugton! — Vadásztávcsővemnek — mint mindig, ha a szabadban járok, — ezuttal is akadt dolga elég. Hisz a tavaszfakadás korszakában a jövő-menő szárnyas nép szinte szünet nélküli mozgalmata majdnem minden perczen újabb és újabb s érdekesnél érdekesebb mozzanatokot tár a figyelmes szemléllő elé. — Hanem még kissé korán volt. Az érkező, távozó vagy ide-oda vonulató szárnyas vándoroknak a messzeségben ködfátyolszerűen elő s tovatűnő mozgalmata még nem igen gyönyörködtették a szemet. A madárellet általában még igen szegényes volt. Sikoltozó bicickek, egy-egy ritkán elhangzó pacirtsász s fönt a kék űrben olykor átvonuló pólimadarak szolid fuvolája volt leginkább azon életet jelző mozzanat még, mely a rétvilág életének serdülését a még kezdetleges madármozgalomban hirdeté. — A rét körén általában még a jellemző *lappangó* élet járta. Az élettől duzzadó mozgalmassabb napok — az intenzívebb fejlődés korszaka a szunnyadó természet összességére nézve, — még a jövő szép reményéhez tartozott.

Lakatos Károly.

(Folytatása következik).

APRÓ KÖZLEMÉNYEK.

Egy majomfaj kipusztítása. Alig hinné az ember, hogy egy majomfajt csupán bőréért kilehessen pusztítani; pedig csakugyan a kipusztulás veszedelme fenyegeti a szép, fekete szőrű sátánmajmot (*Colobus Satanas*). Ugyanis a sátánmajom bőréből készült kocsis-bundák és női muffok nagy kelendőségnek örvendenek s ezért nagy mértékben pusztítják őket. Az Aranypartok kormányzójának becslései szerint 1892-ben 175000 bőrt vittek ki, melynek értéke 360,000 frt; de minthogy nem minden majom bőre használható, az említett évben kb. 200,000 majmot lőttek le. Ez időtől fogva a kivitel egyre csökkent, 1894-ben 168,405 darabot, 1896-ban már csak 67,000 darabot, minthogy egyes vidékeken a sátánmajom egészen kipusztult. A kipusztítást nagyon elősegíti az, hogy a sátánmajmot egész évben lehet vadászni.

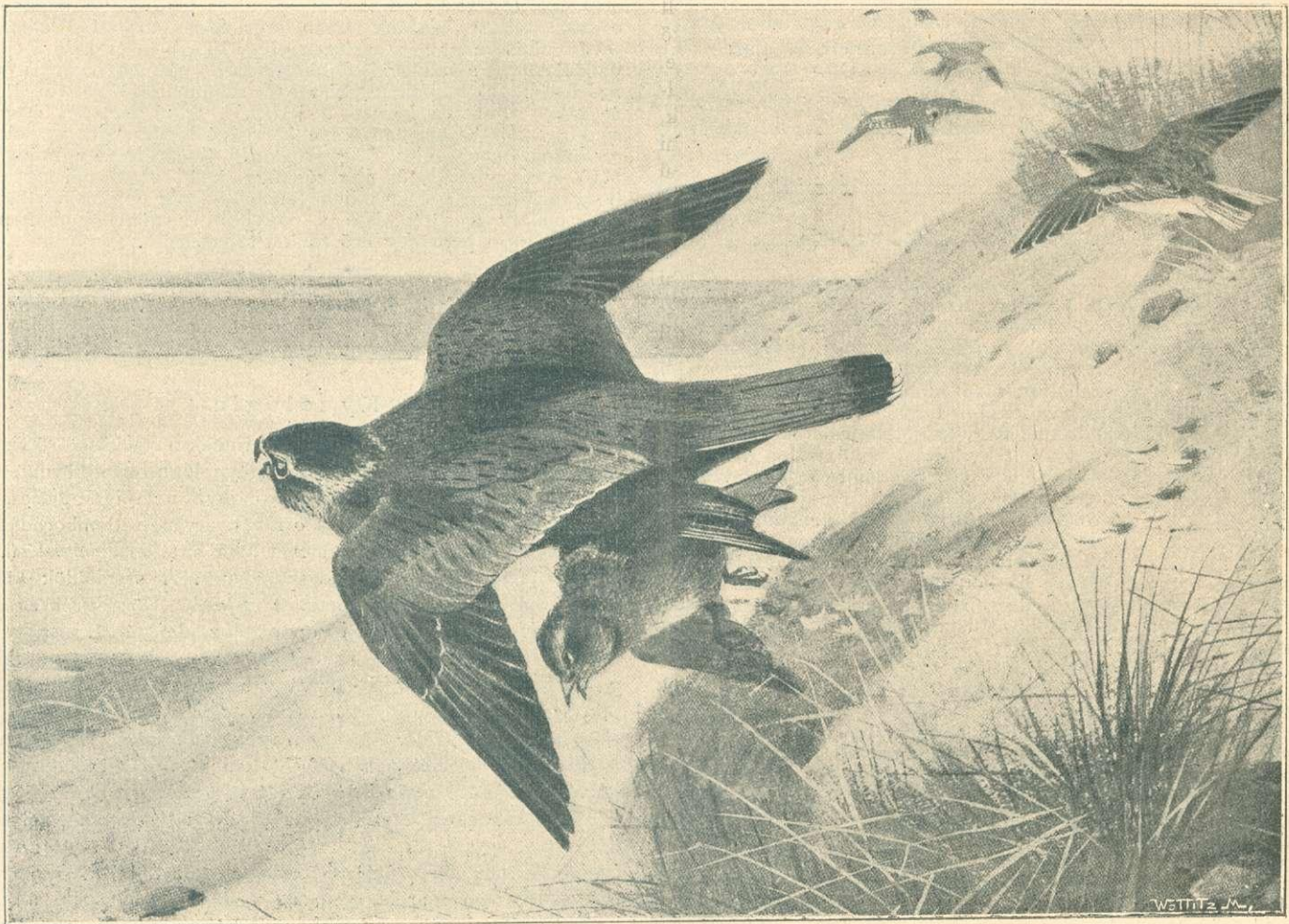
Állatok szereplése az emberiség történelmében. Visszamenve a történelem fonalán oda, ahol az emberiség bölcsője ringott s onnét zarándok útra kelve, eljőve egész napjainkig... ha e mérhetlen távolságot az elmélkedés szárnyán befutjuk: mindenütt látjuk, hogy segítő társul szegődött az emberhez az állat.

Majdnem minden nemzet történelmében szerepe van:

Trója és Karthágó építésére egy tehén buzdította az embereket; a hová Thébát kellett építeni, azt a helyet egy bika

mutatta meg; Corsica szigetét egy »Corsa« nevű bika segítette felfedezni; eleinket egy szarvas vezette az új haza földje felé; ökör mutatja meg Attilának a hadisten elásott kardját. Marsnak Silviától született fiait, Romulust és Remust, egy anyafarkas nevelte fel. Álmosnak születését egy koronás turul-madár jósolta meg... a mely madár az édesanyának gyermeke hőstetteiről és a magyar nemzet jövő nagyságáról hozott hírt. Szent László imájára éhező seregének szarvasnyájak és bivalycsordák jelennek meg; ugyanennek a királynak fehér menyétke adja híru, hogy egyik csatájában győzni fog. Tompa regéje szerint: egy száz pásztor bikája rúgja elő a földből a kincset, melyből Beregszász városa épül. Kecse segíti a soproniakat a kincshez, melyből a »Benedeki-ház« úgynevezett »kecsketornya« épült; a selmeczi aranybányák gazdagságát egy pásztorkutya mutatta meg.

Mythosi monda szerint: az isteneket egyes állatok sokszor segítik ki a bajból. A sas a görög hitrege szerint Zeusnak volt a kísérője; galamb vitte Zeusnak az ambróziát; galamb táplálta azt a kitett leánykát, a ki később mint Assyria királynője »Semiramis« azaz galamb nevet kapott; a szorgalmas kis hangya Ceres mellett talált alkalmaztatást; míg ellenben a medve Arthemis istennőnek állott szolgálatában. A holdat űgető szarvasok vonszolják fel az égre... a nap lángoló kerekű szekerét pedig a hatalmas Apolló szárnyas lovai röpítik végig a meny-

Az öli (Falco merillus vagy acesalon).

Thorburn rajza.

boltozaton... Prometheus csillapíthatlan kínjai csak a kirendelt sas örökös csipkedései által lehetnek teljessé... Az alvilág kapuit a félelmetes Cerberus és Plutó tették megközelíthetlenné.

Krenedits Ferencz.

Vadászat Magaslakon. A múlt hóban a Gróf Zichy-féle magaslaki uradalomban megtartott szokásos őszi vadászatok lefolyásáról a következő tudósítást vettük: »T. Szerkesztőség! A Nagyméltóságú Gróf Zichy Jenő úr tulajdonát képező magaslaki uradalom vaddús rengetegekben az évenként szokásos nagy vadászatok f. hó 13-tól kezdődőleg f. hó 21-ig tartattak meg. Milán király, ki e vadászatokon rendszeren részt szokott venni, ez évben nem jelenhetett meg. A háziuron kívül a vadászaton résztvettek: Ghiczey Béla altábornagy, paronyi Elek Gusztáv ezredes, Gróf Almássy Dénes, Zichy Ödön és Rafael, Bárány Trautenberg Frigyes, Bárány Rottenthal Henrik, Bárány Szentkereszty Pál, Gencsy Albert, Telegdi József országgyűlési képviselők, Mütter Ferencz ny. ítélő táblai bíró, Havas Sándor, Juricskay Dezső és Vid, Beöthy Atila földbirtokosok, Jákói Géza erdőmester, Bitzy János főerdész, Havas Béla uradalmi titkár, Vlaszaty Ödön uradalmi főerdész és az erdészeti személynök. A társaság f. hó 12-én érkezvén, úgy ezen, mint másnapi, a lugosi pagonyban megejtett vadászat utáni éjszakát a lugosi vadászakastélyban töltötte. 14-én este egész napi vadászat után vonultak fel a vadászvendégek az ez alkalommal kivilágított, tündéri szép, Magyarország egyik legpompásabb, a magyar művészet és ipar díszére váló pazar fényvel és minden kényelemmel berendezett magaslaki vadászakastélyba, a honnan a vadászatok 5 napon át indultak. 19-én pedig a Fekete-erdői vadászakastély fogadta be az egész társaságot, honnan a vendégek 21-én távoztak, feledhetlen emléket véve magukkal a kellemesen eltöltött napokról s a főúri házigazda páratlan magyaros vendégszeretetéről. — A vadászaton felveretett 111 darab vadsertés, köztük néhány ritka szép agyaras, 60 drb. szarvas, köztük több nagyon erős agancsos. Terítékre került 8 drb. sertevad, 2 drb. őzbak, 2 róka. Kiváló tisztelettel, Alsó-Lugos, 1899. nov. 22. Vlaszaty Ödön, urad. főerdész.

Feleletek szerkesztőségünkhez intézett szakkérdésekre.

A sörétes csövek helyes furásáról. (G. L. úrnak Kolozsvár.) A gyári első kimunkáláson kívül a fegyvercső még több, finomabb furási és csiszolási eljáráson megy át, míg használatra megfelelő lesz. A jól szabályszerűen kimunkált csőnek úgy kell fölfúrná lenni — legyen az bár hengeres (cylindrikus) vagy szűkített (csokbor) furású, — hogy a töltény fojtásával közvetlen a tölténykamra feletti csőrész kalibere *összevágjon*, hogy a kirepülő fojtás mindjárt kezdetben *szorosan kitöltve a cső üregét*, a lőporgázokból semmit elillanni ne engedjen. E végből közvetlen a tölténykamra feletti tulajdonképeni kaliber lehet kisebb is (ami csak a

lövés előnyére szolgál), — de soha és semmi körülmények közt se lehet nagyobb, akkora bőségű talán, hogy a fojtás és a cső falazata közt üredék támadjon. — vagy akkora tágulás (mint a hogy a Pieper-puskáknál látjuk), hogy a fojtás szinte a cső egyharmadrészig minden akadály nélkül belepottyanjon. Igaz ugyan, hogy a jó terítés (tömör lövés) szempontjából a tölténykamra feletti kúpídomú, rövidebb-hosszabb koncentrátort (sörévezetőt) okvetlenül fúrni kell, — de ennek a fúrásnak sohasem szabad olyan tölcser-avagy trombitaszerű tágulást képezni, mely öblösség tekintetében a *patron kaliberjét* töltelmúlja (tágabb annál), hanem csak oly kúpos tágulást képezhet az, melyet a fojtás *szorosan kitölthet*. Hogy pedig ez elérhető legyen, szükséges, hogy a cső patrónafeletti részének *pereme* maradjon, tehát szűkebb, vagy legalább oly méretű legyen innét kezdve a cső, mint maga a patron. Ép ez okból mindenféle kalibernél szolid cső-gyáros 1–2, sőt 3 mm-rel is *szűkebb* furatú csövet

alkalmaz a patrón kaliberénél. A hátul nagyon tágra furt cső (amely a tölténykamrából egyenesen a *cső tulajdonképeni kaliberébe* megy át, (tehát amelyből a *perem* is kifuratott s ennél fogva a csőbe a fojtás *surlódás nélkül beleszóttyanhat*), lehet összehordó, de éleslövésű soha. Az ily módon furt csövek mindig gyöngye, *Iusta* lövésűek, nagyokat kell velük előreadni a futó és röptülő vadnak és 30–40 lépésen túl biztosra venni velük valamit alig lehet; távolabbról pedig csak sebeznek, de nincs ölt hatásuk, — emellett a kissé erősebb töltésnél rúgnak, pofoznak, hogy a zápfogai is beleinognak a vadásznak, szóval csapni való furulyák. Fegyvervásárlás alkalmával tehát épen nem felesleges a csőbe tekinteni, hogy vajjon van-e a csőnek *pereme* vagy sem; utóbbi esetben bizonyosak lehetünk a felől, hogy egy silány, esetleg rossz lövése miatt agyonjavított fegyverrel van dolgunk. Az ily szemétfegyvereknél fordul elő gyakran, hogy a legjobb lövő is egyszerre csak hibázni kezd a leghiggadtabb célzás mellett is s nem tud rájönni, mi az oka a nagy változásnak! Miután pedig fegyvere a papirosban szépen rakja a söréteket. — eszébe sem jut a kudarcokat az agyonra dolgozott furulyában keresni... A mi a koncentrált furást illeti — minél észrevehetőbb (mélyebb) az, annál gyanúsabb; — és tudni kell még, hogy a korrekttől furt hosszú csövek *rövid*, és a rövid csövek *hosszabb* koncentrátort tűnek el, különben pedig szórnak. Ez szabály. — A „belövésnél“ pedig nem csak a papirost kell nézni, hanem arra is ügyelni kell, halani-e a sörét *vágását* és pedig 50–60 lépésről momentán-e (ez jó puskát jelent), vagy pedig nem a lövéssel úgyszólván egyidejűleg, hanem *utána* olyan formán, mintha egy marék borsót csapnának a céltáblához. Utóbbi esetben a fegyver *Iusta* hordású, valószínűleg hátul ki van tágítva és ennél fogva sok gázvesztéséget szenved. — A csokbor-csőveknél megjegyzendő, hogy a *hosszú* szűkítésű *kúp* a cső végén mindig gyanús: ritkán jó; ellenben a röviden, legfeljebb 3 mm hosszban szűkülők igen csak bevalnak, rendszeren messzebb és tömörebben is lönek amazoknál.

A helyes töltésről (T. K. úrnak Nagyvárad.) Múlt számunkban elég kimerítően irtunk e tárgyról. Mindenesetre kellő erősségű töltést kell használni — olyat t. i. amelytől már egy csekély rugást kezdünk érezni erős fogás mellett. Persze az „erős töltés“ alatt nem egészen olyan adagolás értendő, hogy a vaddal együtt a vadászt is fölhemperítse, — hanem olyan, amely az éles átható képességet biztosítja számunkra. Kevesebb lőpor és több sörét, ez legyen a jelszó, — ami nem úgy értendő azonban mintha az illendő mekkoraságú lőporadagot le kellene szállítani, hanem úgy, hogy a *kellő* lőportöltéshez arányítva *több* sörét vendő. A mércezt úgy kell beigazítani ugyanis, hogy a lőpor csapósan álljon benne, — míg ugyanazon beigazítás mellett a sörét kissé (a nagyobb szeműnél jobban) halmozva. Így a percussiv erő sokkal tetemesebb.

* * *

A hozzánk intézett egyéb szakkérdésekre a beérkezés sora szerint válaszolunk. Minden előzetünk igényt tarthat a válasza, ha kérdését világosan fogalmazva intézi hozzánk.

Kynológia.

A Griffon jellegei. (Felelet.) Ennek a szálkásszörű vizslafajtának a fajta-jellegeit újabban a kynológusok a következőkben állapították meg: **1. Fej:** Koponya nem igen széles, az arczorr hosszú, négyezett, az orr háta gyenge domborodással. Az orr és homlok közötti átmenet nem hirtelen emelkedésű. A fej szőrözete nem nagyon hosszú, durva. A szemöldök kiálló, dús; a bajusz tisztán kivehető. **2. Füleik:** Közepes hosszúak, nem nagyon illeszkednek a koponyához, de azért laposan a fejhez simulók. A füleken sima szőrözet, egyes kiálló szákkal. **3. Szemek:** Nagyok, sárgák vagy barnák, kiülők s nem fedettek. **4. Orr:** Mindig barna színű. **5. Nyak:** Lebeny nélküli, elég hosszú. **6. Mell:** Nem igen széles, de mély. **7. Nagyság:** A szuka 50–56 cm., a kan 55–60 cm. **8. Vállak:** Rézsütösen fekvők, hosszúak. **9. Bordák:** Kissé hajtottak. **10. Hát:** Erős, a deréktáj impozáns. **11. Mellső végtagok:** Arányosan, helyesen képzetek, egyenesek durva szőrözettel. **12. Hátsó végtagok:** A czomb hosszú, de erőteljes, durva szőrözettel; a sarokizület alatt a láb nem merőlegesen, de egy kissé hátrafelé áll. **13. Lábak:** Gömbölyűek, erősek, a lábujjak zártak. **14. Fark:**

egyenes vagy egy kevésse felfelé hajló, durván szőrözött, zászló nélküli. **15. Szőrösét:** Durva, merev, fénytelen drótször, soha sem hullámos vagy göndör. Kiválóan jellemző, hogy a durva hosszabb felször alatt puhább gyapjuszerű ször van. **16. Szín:** Aczélszürke, barna foltokkal; tiszta barna kiálló szürke szőrökkel elegyítve. Lehetséges még fehér sárgával, vagy barnával.

IRODALOM.

CHERNEL ISTVÁN KÖNYVE. Megjelent a »Magyarország madarai« című nagy arányú ornithológiai munkának a második kötete is. A nagyérdékű tudományos munka nemcsak tudományos irodalmi műveink számát gyarapítja, hanem ornithológiánk színvonalát is emeli. A népszerű földművelésügyi miniszternek olyan érdeme e könyv megjelenése, amelyet lehetetlen el nem ismerni. Nélküle magánkiadó útján ez soha sem született volna meg, a minthogy ilyen vállalkozásba nem is bocsájtkozhatik kereskedői számitással egy kiadó sem. A Magyarországi madarainak célja az, hogy hazánk madárfajait, külső szervezetüket, anatómiájukat, rendeltetésüket stb. ismeresse, mindenkor szem előtt tartva az egyes fajok gazdasági szereplését, hasznos vagy káros voltukat és jelentőségüket a természet háztartásában. Külön is kiemelendők tartjuk a két kötetes hatalmas munkából a gyönyörű színes képeket, melyek *Nécsey István és Hány Gyula* ónját és ecsetjét dicsérik. Meglepő, hogy utóbbi művésznünk az állatábrázolás terén oly kiváló sikerrel képes reprezentálni magát. A földművelési miniszter a mű két hatalmas kötetét az általános érdeklődésre való tekintettel a *Természetudományi Társulat* főbizományosai útján könyv-árusi forgalomba is bocsájtotta. Intézetünkben is megszerezhető az egész mű 12 forintjával. — A könyvkereskedésekben 20 ftt az ára.

MAGYAR TERMÉSZETI ÉS VADÁSZKÉPEK — ez a címe *Bársony István* legújabb kötetének, melyről lapunk múlt számában már említést tettünk. Sokat szeretnénk róla írni, volna hasábokra terjedő mondani valónk, sok mondani valónk — oly dolgokról, melyek e könyvből összegyűjtve a lelket és kedélyt egyaránt gyönyörködtetik, a természet örökszép és fenséges tájaira ragadják: megfűrdetik a lelki kék és boldogság színből, napsugárból szótt eszményi tengerében, mint a gyöngyszemű harmatár a virágfejeket, bólintó füvek lengeteg szárait, a melyek közt *Bársony*t követjük a lelkünkkel — s együtt érezzük vele, mint hajlik ránk a lomb, mint csókolnak bennünket nedves leveleikkel... Sajna, terünk nem engedi, hogy óhajtatunknak kedvünkre elegendet tehetnénk, — miért is csak egyéni érzelmeinknek adhatunk kifejezést — a felett való örömtünkben, hogy e könyvvel irodalmunk ismét egy értékes gyönggyel gazdagult. Van azonban e könyvnek — ép úgy, mint *Bársony* mindama írásainak, melyeket a természet színeiből, igazságaiból tár elénk — egy másik gyönyörű sajátja is a poetikus becsen kívül — s ez az a *hűség és igazság*, melylyel tárgyat kezel. A rendkívüli megfigyelési képesség — kivált a madárellet mozanatainak az aprólékosságig menő tudása és pedig alapos tudása, — lépten-nyomon nyilvánvalóvá válik a szakember szemében; — és éppen ez az a sajátja, a mely az ő irodalmi egyéniségét — ép úgy, mint foglalkozási körét kiemeli a szépen, csupán csak szépen beszélő vadászírók sablonjából s egy *magasabb nivóra*: a tudós írók nivójára emeli, még pedig a sokat tapasztalt, hűen, alaposan megfigyelő *biológusokéra*. Mert amit ő elmond az állati élet változatos mozzanatairól, kedves madarairól: az mind szín igazság, egy gyönyörű való, amiket csupán csak újságírói toll, nem, csakis *Bársony*nak zoológus olvasói tudnak teljes mértékben felfogni és méltányolni, sokszor meg is csodálni. Mi is erről az oldalról méltányoljuk leginkább irodalmi munkásságát a mellett, hogy a lelkéből kiáradó költszet a szívünkhöz szól s illéte kedves nekünk mindenkoron. *Bársony* új könyve 16 címet ölel föl, melyek mind megannyi gyönyörű fejezetei a természet szépségeinek, megragadó jelenségei és mozzanatainak s a vadászéletnek.

A könyvet valóban fejedelmi díszben állította ki az *Athenaeum magyar irodalmi részvénytársulat* s csak emelik a könyv becsét azok a finom, hangulatteljes rajzok, melyekkel a művet *Neogrady* Antal földszíté. A könyv ára 6 ftt.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Van szerencsénk lapunkat, mely az állattani tudományok népszerűsítését s a vadászat és halászat praktikus és nemzetgazdasági érdekeinek előbbvitelét tűzte ki feladatául: a művelt magyar közönség figyelmébe és pártfogásába ajánlani.

Lapunk egy évre szóló (szeptembertől előfizetési ár 6 kor. *Uj előfizetőinknek megküldjük lapunk jelen III-ik évfolyamának már megjelent számait* is. Az előfizetési díjat Dr. Lendl Adolf címére (Bpest, II. ker., Donáti-utca 7.) kérjük küldeni.

Erdögondnok. — Csak a „Halászat“ dukál Önnek hivatalból; »A Természet“-et mi adjuk hozzá szívességből. Ha nem akarja a szívességet elfogadni és mégis „A Természet“-et is olvasni óhajtja, akkor egyszerűen tessék előfizetni rá; 6 kor. az összeg; „A Halászat“ díjmentesen jár és rendesen meg fogja kapni „A Természet“-et fölappal együtt.

Községi előjáróság. — Az előfizetési díjat elszámolhatja hivatalosan. A két lap együtt 6 kor.; mert Önnek meg a „Halászatot“ fogjuk ráadásul küldeni.

R. S. úrnak. — Köszönjük a címeket; Kérjük szíves közreműködését ezentúl is. — Hogy milyen puszkákat ajánlhatunk Önnek és hogy miképen próbálhatja ki azokat, arról cikket fogunk írni legközelebb.

Fölkérjük mindazon tisztelt előfizetőinket, kik lapunk előfizetési díjával még hátralékban vannak, hogy azt lehetőleg mielőbb beküldeni sziveskedjenek.

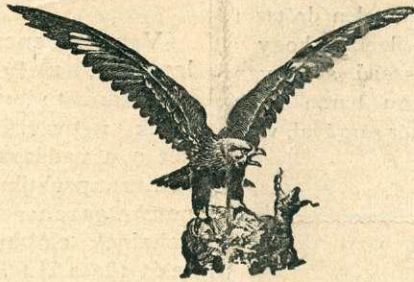

BEKÖTÉSI TÁBLÁK LAPUNK MULT ÉVFOLYAMÁHOZ MÉG MINDIG KAPHATÓK INTÉZETÜNKBEN.

DARABJA, BÉRMENTES KÜLDÉSEL, 1 FORINT.

Tógazdaságaimból ajánlok őszi és koratavaszi szállításra egy- és kétnyaras gyorsnövésű csehpony- stüllő-, csuka- és czompó-ivadékat, továbbá megtermékenyített fogas-stüllő-ikrát. *Corchus Béla*. Budapest, IV. ker., Molnár-utca 17.

Ő cs. és kir. fensége József főherceg udvari szállítója. Ő cs. és kir. fensége József Ágost főherceg kamarai szállítója. Ő kir. fensége Ferdinánd bolgár fejedelem udvari szállítója. Ő kir. fensége Fülöp szász-coburg-gothai herceg szállítója.

Budapest, 1892. arany-érem. Debreczen, 1894. első. állami érem. Leipzig, 1894. díszoklevél. Lemberg, 1894. elismerő oklevél. Zenta, 1895. első arany-érem. Moszkva, 1896. e. ezüst-érem. Budapest, mill. kiáll. 1896. 2 érem. Lüdenscheid, 1897. ezüst-érem. Brüssel, 1897. arany-érem. Legmagasabb és magas elismerések. A Vallás- és Közoktatási, a Földművelésügyi Ministeriumok és Budapest Székes Főváros Tanácsának ajánlása. A M. N. Muzeum és Európa elsőrangú muzeumainak szállítója.

DR. LENDL ADOLF, PREPARATORIUMA ÉS TANSZERKÉSZITŐ-INTÉZETE.

BUDAPEST, II. ker., Donáti-utca 7. sz.

Kitömött állatok, biológiai csoportok, vadásztrofeák, állatfejek, természetrajzi gyűjtemények, csontvázak, modellek, mindenféle preparatumok és tanszerek.

Dús raktár, kitűnő készítmények, jutányos árak.

Árjegyzékek bérmentve és ingyen.

— Az intézet Dr. LENDL ADOLF személyes vezetése alatt áll. —

SKABA KÁROLY H., FEGYVERGYÁROS, BUDAPEST,

VI. ker., Váci-körút 33. sz.

ajánlja dús raktárát mindennemű vadász- és védelmi fegyverek, vadász-eszközök, lőpor és löszerekben. Javításokat is elfogad. Képes árjegyzéket csakis vevők számára bérmentve küld:

Kovács Ferencs., a gyár képviselője.

A gyár alapított 1865-ben.

„Hungária”

Nemzgyár Részv.-Társ.

TEMESVÁR (Józsefváros),

Törv. védve. Számos elismerés. Biztos hatás.

Különösen vadászoknak és erdőszeknek ajánlhatók:
a jóminőségű anyagból készült és kipróbált gyógyhatású,

☛ meghűlés és léghezam ellen védő ☛

VADÁSZ-INGEK.

Árak utánvét mellett: 1 kar-védő 1.—, 1 láb-védő 1.50, 1 térd- és czombvédő 1.20, 1 pár váll-védő 1.—, 1 haskötyő 1.20, 1 hátvédő 1.80, 1 mell-védő 1.80, 1 hát- és mell-védő 3.—, 1 pár talp-védő —.40, 1 pár lábujj-védő —.65, 1 pár lábkendő —.60, 1 vadász-ing 5.—, 1 alsó-nadrág 3.80.

Rheuma ellen védő és *
heumát biztosan gyógyító
alsó ruhák.

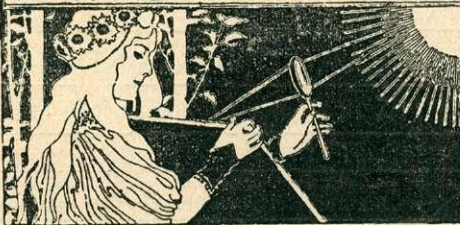
Dr. Szana-féle antirheumatikus ingek, kar- és mellvédők, alsónadrágok stb.

Jutányos árak.

Raktár: BUDAPEST, WEBER és TARSA, Erzsébet-körút 19.

Árjegyzéket és bővebb felvilágosítást érdeklődőknek bérmentve és ingyen.

WITTZ-MANFRÉD

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰÖSSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Clichék folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára.

Kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

— Jutányos árak. —

Czim csakis: BUDAPEST, VI. ker., Király-utca 30. szám.

TELEFON: 18—99.

széki szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

8281.99. Nyomatott Markovits és Garainál, Budapest. Lázár-utca 13.

